MAVZU:

Sinekdoxa, vazifadoshlik va ularning uslubiyati

Sinekdoxa. gr. " sinekdohe" birga anglamoq demakdir. Butun nomi bilan qismni yoki, aksincha, qism nomi bilan butunni ifodalash asosida so'z ma'nolarining ko'chishi sinekdoxa deyiladi.

Sinekdoxa qisman o'rin anglatish munosabatiga ko'ra metonomiyaga kiradi. Bu usul bilan ma'no ko'chishini quyidagicha izohlash mumkin

Odam a'zolari (qo'l, bosh) o"n qo'limga uzuk taqmang ,qizlarim (butun), besh qo'l barobar emas (maqol) gapida qo'l so'zi (butun nomi) barmoq ma'nosmi (butunning qismini) anglatadi. Chorva tuyoqlarini ko'paytiramiz (gazetadan). har boshdan yuz litrdan sut sog'ib olamiz (radio eshittirishidan).

1) qism nomi butunga ko'chadi: ***Dunyoda o'zimizdan keyin qoladigan tuyog'imiz...***

2) butun nomi qismga ko’chadi:

qo’l (Besh qo’l barobar emas), panja osh

(umuman ovqat ma'nosidan palov ma'nosiga ko’chadi) kabi so’zlardagi ma'no ko’chishi sinekdoxaning shu turiga misol bo’la oladi.

Sinekdoxa quyidagi munosabatlarga asoslanadi:

Odam a'zolari: o'n qo'lni og'zingga solma

Kiyim va umng qismlari: liisobidan adashgan cho'ntagidanayrilar. (Maqol.)

Predmet, narsa, qurol: xamir uchidan patir,o'roq-o'roqchi

Hayvon, parranda a'zolari: qizilishton (qush), tulki (tulki terisi)

Daraxt va mevasi: Namanganning olmasi hil-hil pishib-di.(Qo'shiq.

Vazifadoshlik (funksiyadoshlik)

Bir predmetning vazifasini ikkinchi bir predmet bajarishi natijasida avvalgining nomini keyingisi ifodalashi asosida ko'chishi vazifadoshlik deyiladi

Bu usul bilan ma'no ko'chish bir tomondan metaforaga o'xshasa ham, u metaforadan vazifa bajarish xususiyatiga asoslanishi bilan farq qiladi

Masalan,qanot (qush), qanot (samolyot), o'q (kamon), o'q (har xil qurollar o'qi, qalam (yozuv quroli). qalam (qoshga qo'yiladigan bo'yoq), o't bog'lagan qanotlar (H. 0.), qalam-qoshig'a tekizgil qalamni (Amiriy), aytilgan so'z, otilgan o'q (Maqol).

SAVOLLAR.

1.SINEKDOXA NIMA?
2. U QANDAY QO'LLANADI?
3. VAZIFADOSHLIK DEB NIMAGA AYTILADI.
4. VAZIFADOSHLIK QANDAY TURLARGA BO'LINADI?
5. MISOLLAR KELTIRING

o'q – yoy o'qi; *o'q* – miltiq o'qi,
tomir – daraxt ildizi;
tomir – qo'l tomiri,
siyoh – yozuvda qo'llanadigan
qora rangdagi
suyuqlik (*siyoh* – fors-tojikcha *qora*
deganidir),
siyoh – yozuvda shu vazifani bajaradigan
har qanday rangdagi suyuqlik,

chiroq **– kerosin bilan yonadigan yorug'lik taratuvchi asbob,**
chiroq **– elektr toki yordamida yorug'lik taratuvchi xuddi shu vazifani bajaradigan asbob,** ***ko'mir*** **– ilgarilari o'tinni ko'mib kuydirish orqali olinadigan yoqilg'i turi,**
ko'mir **– yer ostidan qazib olinadigan va xuddi shu vazifani bajaradigan yoqilg'i turi.**

E'TIBORINGIZ UCHUN RAHMAT!